

KAMILA ZIÓLKOWSKA-WEISS

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska ■ Pedagogical University of Krakow, Poland

Działalność wybranych polskich biur podróży w Greater Toronto Area

Activities of Selected Polish Travel Agencies in the Greater Toronto Area

Streszczenie: Powstanie i rozwój biur podróży należy wiązać z żywiołowym rozwojem ruchu turystycznego w pierwszej połowie XIX w. Pod wpływem postępującego w tym czasie uprzemysłowienia, postępu technicznego i organizacyjnego sprzyjającego wzrostowi wydajności pracy i stopniowemu skracaniu czasu pracy, ustawowego wprowadzenia płatnych urlopów i wzrostu dochodów ludności, doszło do zmian w strukturze konsumpcji ludności, czego wyrazem było ujawnienie się nowych potrzeb w zakresie wypoczynku i turystyki. Intensywność zainteresowania oraz możliwości finansowe potencjalnych turystów spowodowały powstanie biur podróży, które zajęły się zaspokajaniem nowych potrzeb, polegającym na tworzeniu ofert dotyczących turystyki i wypoczynku (Cook, 2008). W artykule omówiona została działalność polskich biur podróży w Greater Toronto Area. Przedstawione zostały dane zebrane od 18 z 23 biur podróży działających na terenie objętym badaniem. Badania prowadzone były w latach 2016, 2017 oraz 2018. Głównym celem było ukazanie specyfiki funkcjonowania polskich biur podróży w Greater Toronto Area oraz pokazanie oferty turystycznej wybranych biur. Dzięki uzyskanym informacjom opisane zostały: destynacje najczęściej wybierane przez Polaków, liczba klientów oraz ilość wydawanych przez nich pieniędzy. Jak wykazały badania, głównymi zagranicznymi kierunkami podróży Polonii korzystającej z polskich biur podróży w Greater Toronto Area są: Kuba, Meksyk, Karaiby oraz USA. W artykule dokonana została charakterystyka największych i najprężniej działających polskich biur podróży w Toronto: Piast Travel Inc., Orbis Vacations & Travel LTD., Polimex Travel oraz Queen Syrena Travel, ich specyficzne formy organizacji podróży (zwłaszcza do Polski) oraz oferowane przez nie wyjazdy pielgrzymkowe.

Abstract: Establishment and development of travel agencies should be associated with the vigorous development of tourist traffic in the first half of the 19th century. Under the influence of progressing industrialisation, technical and organisational progress supporting increased labour productivity and gradual shortening of working time, statutory introduction of paid leaves and higher incomes of the population, changes in the structure of population consumption took place, which manifested in the emergence of new needs in terms of relaxation and tourism. Intensity of the interest and financial possibilities of potential tourists resulted in the formation of travel agencies that dealt with satisfying newly created

needs, consisting in providing offers regarding tourism and leisure (Cook, 2008). The article discusses the activities of the Polish travel agencies in the Greater Toronto Area which undoubtedly influence selected tourist destinations of the residents of this city. Data that was collected from 18 out of 23 travel agencies operating in the area covered by the research was presented. The research was carried out in 2017 and 2018, and thanks to the data from travel agencies, destinations that are most frequently chosen by Poles, the number of clients, the amount of money spent by them, as well as the specificity of functioning of Polish travel agencies in Toronto were described. The article presents the characteristics of the largest and most-active Polish travel agencies in Toronto, such as: Piast Travel Inc., Orbis Vacations & Travel LTD., Polimex Travel, and Queen Syrena Travel, their specific forms of travel organisation (especially travel to Poland) and pilgrimage trips offered by travel agencies.

Słowa kluczowe: biuro podróży; Kanada; Polonia; Toronto; turystyka

Keywords: Canada; Polish people; Toronto; tourism; travel agencies

Otrzymano: 30 stycznia 2019

Received: 30 January 2019

Zaakceptowano: 12 sierpnia 2019

Accepted: 12 August 2019

Sugerowana cytacja/Suggested citation

Ziółkowska-Weiss K. (2019). Działalność wybranych polskich biur podróży w Greater Toronto Area. *Przedsiębiorczość – Edukacja [Entrepreneurship – Education]*, 15(2), 184–199. doi: 10.24917/20833296.152.13

Wstęp

Wielokulturowość miast odczytujemy przez pryzmat cech kulturowych i społecznych mieszkańców, a także miejskiej architektury. Fundamentem wielokulturowości miast jest zjawisko migracji, które kieruje rzesze ludzi w ich granice. Przynoszą oni ze sobą zróżnicowane wzorce kulturowe, etniczne i społeczne. Skupieni w jednej przestrzeni tworzą mozaikowy obraz, przedstawiający ludzi o zróżnicowanym ubiorze, nakryciu głowy, języku, poglądach oraz stylu i standardzie życia. Miasta odgrywają zatem ważną rolę w procesie rozwoju kultur, gdyż mają własną organizację, obejmującą grupy społeczne o specyficznych funkcjach. Z socjologicznego punktu widzenia istotnym skutkiem rozrostu miast jest rozwój grup społecznych, kultywujących różnorakie elementy kultur narodowych.

Obok obszernej literatury na temat grup etnicznych zamieszkujących Toronto nie było do tej pory publikacji naukowej dotyczącej analizy interesującego autorkę zagadnienia – aktywności turystycznej Polonii mieszkającej w Greater Toronto Area (GTA). Jest to tymczasem ważne zagadnienie z punktu widzenia socjologicznego, migracyjnego oraz kulturowego. Z danych statystycznych wynika, że pomimo stosunkowo restrykcyjnych przepisów i planów dodatkowego ich zaostrzenia, Kanada wciąż pozostaje krajem atrakcyjnym dla przybyszów i o nich zabiegającym (Hays, 2003). Przyjmuje ona rocznie około ćwierć miliona nowych imigrantów. Kraj ten ma, obok Australii, najwyższy na świecie wskaźnik imigrantów w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Dodatkowo saldo imigracyjne sprawia, że Kanada wykazuje się najwyższym poziomem wzrostu ludności wśród krajów grupy G8 i jednym z najwyższych wśród krajów wysoko rozwiniętych (*Population growthrate*, 2017). Warto zatem było przeanalizować i zbadać, czy kanadyjska Polonia jest zadowolona z życia w tym kraju i jak przedstawia się jej aktywność turystyczna w ciągu roku.

Powstanie i rozwój biur podróży należy wiązać z żywiołowym rozwojem ruchu turystycznego w pierwszej połowie XIX w. Pod wpływem postępującego w tym czasie przemysłowienia, postępu technicznego i organizacyjnego sprzyjającego wzrostowi wydajności pracy i stopniowemu skracaniu czasu pracy, ustawowego wprowadzenia płatnych urlopów i wzrostu dochodów ludności, doszło do zmian w strukturze konsumpcji, których wyrazem było ujawnienie się nowych potrzeb w zakresie wypoczynku i turystyki (Ziółkowska-Weiss, 2016). Intensywność zainteresowania oraz możliwości finansowe potencjalnych turystów spowodowały powstanie biur podróży, które zajęły się zaspokajaniem nowych potrzeb, polegającym na tworzeniu ofert dotyczących turystyki i wypoczynku (Cook, 2008). Celem niniejszego artykułu jest omówienie działalności największych i najprężniej funkcjonujących polskich biur podróży w Toronto, które niewątpliwie wpływają na wybierane przez mieszkańców tego miasta kierunki turystyczne. Głównym celem badań było określenie, jak Polonia mieszkająca w GTA, w skład którego wchodzi: miasto Toronto oraz cztery regiony: Halton, Peel (na terenie którego leży samo miasto Mississauga, zaliczane do najliczniej zamieszkałych przez Polonię), York oraz Durham, jest aktywna turystycznie oraz jakie znaczenia dla polskiej diaspory w Kanadzie ma funkcjonowanie polskich biur podróży.

Polonia w Greater Toronto Area

Kanada to kraj o imigracyjnym rodowodzie, który ze względu na oferowany standard życia przyciąga rzesze imigrantów ze wszystkich stron świata. Toronto to współczesna wielokulturowa metropolia, która mieści w sobie całe spektrum społecznych i kulturowych różnicowań (Mamzer, 2003). To przestrzeń o widocznym różnicowaniu etnicznym i rasowym mieszkańców, która respektuje przypisane im symbole. Wielokulturowość określona przez Fisha (1997) jako silna przejawia się nade wszystko w etnicznym różnicowaniu mieszkańców współczesnych miast. Metropolią obrazującą taki stan rzeczy niewątpliwie jest największe miasto Kanady – Toronto, założone w roku 1793, które można nazwać wielokulturową stolicą świata. Dzisiaj mieszkają w nim przedstawiciele ponad 200 grup etnicznych, co sprawia, że miasto to jest bardziej różnicowane etnicznie niż Miami, Los Angeles czy Nowy Jork. Zgodnie z danymi najnowszego spisu narodowego (2016), w Toronto mieszka 2,5 mln, a w GTA – 5,5 mln ludzi. W latach 2001–2006 na terytorium Toronto osiedliło się 267 855 imigrantów (*City of Toronto...*). Dane z roku 2011 pokazują, iż 47% populacji Toronto zalicza się do widocznych mniejszości. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią imigranci z Azji Południowej (298 372, czyli 12% populacji), Chińczycy (283 075 – 11,4%), Afrokanadyjczycy (Murzyni) (208 555 – 8,4%), Filipińczycy (102 555 – 4,1%) oraz imigranci z Ameryki Łacińskiej (64 860 – 2,6%), Azji Zachodniej (42 755 – 1,7%), Azji Południowo-Wschodniej (37 495 – 1,5%), Koreańczycy (34 220 – 1,4%), Arabowie (22 485 – 0,9%) oraz Japończycy (11 965 – 0,5%). Wśród pozostałych mieszkańców kanadyjskiej metropolii 19% stanowią imigranci o rodowodzie brytyjskim (Anglia, Szkocja, Irlandia) (Reczyńska, 2001). Pozostała część populacji Toronto, która nie jest zaliczana do widocznych mniejszości, liczy 1 313 930 osób, czyli 53,1%. W tej liczbie mieszczą się także rdzenni mieszkańcy Kraju Klonowego Liścia. Tymczasem na terytorium Kanady żyje ogółem 5 mln przedstawicieli *visible minority*, z których 96% mieszka w miastach, stanowiąc 68% wszystkich mieszkańców kanadyjskich metropolii. Przed 1961 r. ludność kolorowa stanowiła 3% populacji Toronto (Anisef, Lanphier, 2003).

Toronto staje się powoli obcym miastem dla ludzi mieszkających tutaj od pokoleń. To przede wszystkim potomkowie imigrantów europejskich, którzy przenoszą się na peryferie miasta. Dzisiaj miejscem, do którego udają się „wypchnięci” z centrum mieszkańcy Toronto, jest przede wszystkim Mississauga, gdzie mieszka największa liczba osób polskiego pochodzenia i gdzie znajduje się największy na świecie polski kościół parafialny poza granicami Polski.

Współczesne rozmieszczenie Polaków w Kanadzie zostało uwarunkowane z jednej strony procesami rozwoju młodego państwa, a z drugiej strony – przemianami społecznymi zachodzącymi w samej Polsce. Aż do lat 30. XX w. imigranci z Europy Środkowej byli kierowani przez władze kanadyjskie na obszary rolnicze w prowincjach Manitoba, Saskatchewan, Alberta. Dopiero po II wojnie światowej Polacy zaczęli osiedlać się głównie w miastach. Procesy urbanizacyjne sprawiły, że już w latach 70. XX w. 80% Polaków mieszkało w miastach, przede wszystkim w dużych aglomeracjach prowincji Ontario i Quebec (Kijewska-Trembecka, 2013). Obecnie główne skupiska Polonii to miasta, przede wszystkim Toronto, a w dalszej kolejności: Montreal, Ottawa, Edmonton, Hamilton, Vancouver, Winnipeg, Calgary. Przedstawiciele najnowszych fal polskich migrantów z drugiej połowy XX w. osiedlali się głównie w Toronto, stąd zdecydowana dominacja liczebna mieszkającej tam Polonii. W tym mieście działają najbardziej aktywne organizacje i ukazuje się najwięcej tytułów prasy polonijnej (Reczyńska, 2006).

Według danych kanadyjskiego spisu powszechnego z 2006 r., w Kanadzie mieszkało wówczas 984 tys. osób deklarujących polskie pochodzenie (łącznie – polskie pochodzenie jako najważniejsze oraz polskie korzenie wśród innych), co daje ponad 3% całej populacji Kanady (*Statistics Canada*, 2006). Natomiast według danych z 2011 r. językiem polskim władało nieco ponad 190 tys. Kanadyjczyków (*Statistics Canada*, 2011).

Na przełomie XIX i XX w. Polacy licznie przybywali do Kanady i osiedlali się głównie w zachodnich prowincjach. Stanowili oni część przybyszów z Europy Środkowej, których określano mianem Galicjan lub ludzi w baranich skórach (Reczyńska, 2010). Podając za A. Reczyńską, do 1914 r. przybyło na ziemie kanadyjskie ok. 60 tys. Polaków (Reczyńska, 2014). Po zakończeniu II wojny światowej Kanadyjczycy otworzyli swoje granice dla uchodźców wojennych oraz tzw. dipisów (*displaced persons*). Jak pisze M. Marczyk-Karbownik (2016), *displaced persons* to określenie używane w stosunku do migrantów, głównie z Europy Środkowo-Wschodniej, którzy w wyniku wydarzeń wojennych nie mogli bądź nie chcieli wrócić do ojczyzny. Szacuje się, że w tej grupie znajdowało się ok. 55 tys. Polaków, którzy w latach 1945–1955 zamieszkali w Kanadzie (Reczyńska, 2014). Kolejny znaczący napływ Polaków miał miejsce w latach 80. i 90., kiedy to do Kanady przybyła grupa tak zwanych postsolidarnościowych imigrantów w liczbie 115 tys. Powojenni przybysze osiedlali się głównie w Ontario, zwłaszcza w Toronto i jego okolicach (miasto Mississauga), tworząc z tego regionu centrum polskiej diaspory w Kanadzie (Reczyńska, 2006).

Kanadyjska część, rozrzuconej po świecie, diaspory polskiej to polscy emigranci oraz osoby polskiego pochodzenia, które w Kanadzie określane są jako polska grupa etniczna. Według danych spisu powszechnego z roku 2001, mieszkało wówczas w tym kraju 260 415 osób określających swe pochodzenie jako polskie. Kategoria ta uwzględnia wyłącznie respondentów wymieniających identyfikację jedynie z grupą polską jako dla nich najważniejszą (*single response*). Pochodzenie polskie obok innych (*multiple response*) deklaruje w Kanadzie 556 665 osób (*City of Toronto...*, 2001).

Jak piszą A. Reczyńska i T. Soroka (2013), w roku 1991 w zestawieniu dziesięciu krajów stanowiących najważniejsze źródła imigracji do Kanady Polska znajdowała się na drugim miejscu (za Hongkongiem). W roku 1996 przesunęła się na miejsce szóste (za Hongkongiem, Chinami, Indiami, Filipinami i Sri Lanką), ale nadal wyprzedzała inne kraje europejskie. Od roku 2001 Polska zniknęła już z pierwszej dziesiątki (Statistics Canada, 2006a). Dostępne statystyki kanadyjskie zamieszczają w związku z tym znacznie mniej danych na temat struktury polskich imigrantów niż na temat grup od nich większych. Dlatego proponowane socjologiczno-kulturowe badania stanowiłyby doskonałe uzupełnienie informacji o polskiej diasporze najliczniej zamieszkanego przez Polonię miasta w Kanadzie, jakim jest obszar Greater Toronto Area. Warto zatem przeanalizować i zbadać, czy kanadyjska Polonia mieszkająca w wielokulturowym Toronto, jest aktywna turystycznie, jakie kierunki podróży wybiera najczęściej i jak często korzysta z polskich biur podróży działających w Toronto.

Przebieg, metody oraz zakres czasowy i przestrzenny badań empirycznych

Zasadniczym obszarem prowadzonych badań był Greater Toronto Area, który zostało wybrany ze względu na najliczniej zamieszkującą go grupę Polonii w Kanadzie. Badaniami empirycznymi objęto pięć regionów wchodzących w skład Greater Toronto Area. Były to: region Peel, region Halton, region York, region Durham oraz samo miasto Toronto. Okres czasowy prowadzonych badań obejmował lata 2016, 2017 oraz 2018. W roku 2016 przeprowadzone zostały badania pilotażowe, natomiast badania właściwe w Kanadzie prowadzone były w dwóch etapach. Etap pierwszy badań terenowych miał miejsce w dniach 11–29 września 2017 r., natomiast etap drugi w dniach 16–18 września 2019 r. Podczas prowadzonych badań autorka zastosowała zarówno metody jakościowe, jak i ilościowe. Do badań ilościowych należy metoda sondażu diagnostycznego w postaci badań ankietowych. Podstawową bazę empiryczną stanowiły wyniki badań przeprowadzonych wśród Polonii mieszkającej w Greater Toronto Area. Część empiryczna badań miała formę sondażu diagnostycznego, przeprowadzonego metodą reprezentacyjną wśród populacji Polonii Greater Toronto Area. Badania właściwe objęły w sumie 1267 respondentów, z czego do analizy wykorzystano 1150 kwestionariuszy ankietowych. Ta część analizy badawczej nie została opisana w niniejszym artykule, jednak chciano zwrócić uwagę na zastosowaną metodologię podczas badań terenowych. W tym opracowaniu skupiono się na drugiej metodzie badawczej jaką zastosowanej podczas badań terenowych. Badania te należą do badań jakościowych i były to przeprowadzone indywidualne pogłębione wywiady z właścicielami oraz pracownikami biur podróży działających w Greater Toronto Area. Na podstawie przeprowadzonych rozmów przeanalizowano destynacje turystyczne najczęściej wybierane przez kanadyjską Polonię oraz scharakteryzowano biura podróży najprężniej działające na terenie objętym badaniem. Badania jakościowe rodowód swój czerpią z badań etnograficznych, które z kolei – jako pewien specyficzny model badawczy – są zakorzenione w antropologii. W stosunku do badań ilościowych badania jakościowe koncentrują się na głębszej analizie badanych zjawisk, główny nacisk kładąc na to, aby za pomocą specjalnych technik lepiej i dokładniej je zrozumieć. W badaniach jakościowych badacz stara się patrzeć na rzeczywistość oczami badanych, starając się nie sugerować z góry przyjętymi przez siebie przypuszczeniami lub schematami rozumowania (Alejziak, 2005). Nie chodzi bowiem w nich o ilościowe ujmowanie danych na temat przedmiotu

badania, ale o uzyskanie jakościowo dobrych informacji, poszerzających stan wiedzy o badanym zjawisku. O ile w badaniach ilościowych zazwyczaj badane są zjawiska już dosyć dobrze znane i z góry określone, o tyle badania jakościowe często dostarczają zupełnie nowej wiedzy. Wynika to z założenia, że techniki pozyskiwania informacji nie powinny ograniczać badanych (w badaniach ilościowych odpowiedzi najczęściej są podane, np. w kwestionariuszu ankiety, a respondenci wskazują na jedną z nich, natomiast w badaniach jakościowych odpowiedzi uzyskiwane są od samych badanych osób w taki sposób, że badacz nie zakłada z góry, jakie one będą). Dzięki takiemu podejściu możliwe jest uzyskanie nietypowych danych, spojrzenie na analizowane zagadnienie z innej perspektywy. W badaniach jakościowych celem nie jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie „ile?”, ale „jak?” i „dlaczego?”. Czyli przykładowo: o ile badania ilościowe danego produktu turystycznego mierzą, jak często jest on kupowany i na ile podoba się on klientom, o tyle badania jakościowe dostarczają informacji, dlaczego klienci wybierają ten produkt oraz co sprawia, że się nim interesują (Alejziak, 2008). Badania jakościowe są dominującą metodą w antropologii, socjologii, psychologii, a także organizacji i zarządzaniu. Natomiast w naukach przyrodniczych opierają się najczęściej na porównaniu właściwości lub zachowania obiektu badań ze znanymi wzorcami. Badania jakościowe mają pewne wady. W przeciwieństwie do badań ilościowych są mało usystematyzowane i raczej nie stosuje się w nich wnioskowania statystycznego. Ich wadą jest też to, że zazwyczaj nie pozwalają na szerokie uogólnienia i generalizacje (np. na całą populację), gdyż nie są reprezentatywne, a także to, że mogą być podatne na subiektywną ocenę badacza. Są też najczęściej bardziej czasochłonne niż badania ilościowe (Jasiński, Kowalaski, 2007).

Działalność polskich biur podróży w Chicago

Głównym celem artykułu jest przedstawienie największych i najprężniej działających polskich biur podróży zlokalizowanych w Greater Toronto Area, których działalność ma niewątpliwie wpływ na destynacje turystyczne wybierane przez mieszkańców Toronto. Dane zebrano z 18 z 23 biur podróży działających na terenie objętym badaniem. Dzięki danym z biur podróży poznano destynacje najczęściej wybierane przez Polaków, liczbę klientów, ilość wydawanych przez nich pieniędzy oraz specyfikę funkcjonowania biur podróży w Greater Toronto Area. Największe polskie biura podróży, takie jak Piast Travel, Polimex Travel czy Queen Syrena Travel, mają swoje siedziby w kilku miejscach objętym badaniem. W ich przypadku badania przeprowadzone zostały w różnych siedzibach. Nazwy oraz adresy polskich biur podróży, które znajdują się w Greater Toronto Area, zostały przedstawione w tabeli 1.

Jednym z narzędzi zastosowanym podczas badań, należącym do narzędzi badań jakościowych, były przeprowadzone indywidualne pogłębione wywiady z właścicielami oraz pracownikami biur podróży działających w Greater Toronto Area, na podstawie których dokonano analizy najczęściej wybieranych przez kanadyjską Polonię destynacji turystycznych.

Podczas przeprowadzanych badań ważne informacje uzyskano w biurach Piast Travel, Polimex Travel oraz Syrena Queen Travel. Autorka rozmawiała również z właścicielami bądź pracownikami następujących biur podróży: Orbis Vacations and Travel LTD, Vistula Travel Inc. oraz Caniaga Travel.

Tabela 1. Polskie biura podróży, które znajdują się w Greater Toronto Area

Lp.	Nazwa biura podróży	Adres biura podróży
1.	Piast Travel	35 King St. E Unit 19, Mississauga 2265 Royal Windsor Dr Unit 5B, Mississauga 2010 Dundas St. E, Mississauga 175 Toryork Dr Weston, Mississauga 20 Polonia Ave, 111, Brampton 113 RoncesvallesAve, Toronto
2.	Polimex Travel	3615 Dixie Rd., Unit 11, Mississauga 3145 Dundas St. West Unit 6, Mississauga 190 bovaired Rd. W. Unit 59, Brampton 141 RoncesvallesAve, Toronto 3482 Lawrence Ave, 104 Scarborough
3.	Queen Syrena Travel	3115 Dundas St. W Unit 8, Mississauga 3055 Dundas St. W Unit 4, Mississauga
4.	Orbis Vacations and Travel LTD	2065 Dundas Str. E 107, Mississauga
5.	All In One Travel – Anna Biały	1900 Dundas St. E 1, Mississauga
6.	Centre Holidays Inc. – Barbara Sasiadek	2155 LeanneBlv. 214, Mississauga
7.	Vistula Travel Inc.	408 OaktreeCir., Mississauga
8.	Westend Travel Inc.	3015 PorkehillRd, 6, Mississauga
9.	Caniaga Travel	17 Westglen Cres, Toronto
10.	Expol International Travel	695 MarkhemRd.Stv 27, Toronto
11.	Hanna Travel Inc.	660 The Queensway, Toronto
12.	Travel Goodtime Tours	777 WordenAve S.215, Toronto

Źródło: opracowanie własne

Niezwykle przydatne dane autorka otrzymała do Katarzyny Czosnyki i Agnieszki Januskiewicz, które pracują w Queen Syrena Travel, oraz od Renaty Puz z Polimex Travel. Pani Mariola Labuda-Kidaj pracująca w Orbis Vacations and Travel LTD podzieliła się informacjami dotyczącymi liczby sprzedawanych biletów lotniczych oraz najczęściej wybieranych kierunków wypoczynkowych. Natomiast pani Grażyna Pochron udzieliła informacji turystycznych i opowiedziała również o historii funkcjonowania biura podróży Piast Travel Inc., w którym na co dzień pracuje.

Największe i najdłużej działające biura podróży swoje siedziby mają w kilku miejscowościach oraz kilku punktach na terenie Greater Toronto Area. Najwięcej z nich znajduje się w Mississauga, gdzie od kilkunastu lat przebywa największa grupa Polonii w Kanadzie. Lokalizacja poszczególnych biur podróży w bliskim sąsiedztwie stałego zamieszkania Polonii niewątpliwie wpływa na ułatwienie i szybszy dostęp do poszczególnych punktów obsługi klienta. Jak podkreślali pracownicy poszczególnych biur podróży w Mississauga, pomimo łatwego i powszechnego dziś dostępu do internetu, a co za tym idzie – możliwości wykupienia wycieczki za pośrednictwem istniejących turystyczno-podróżniczych stron internetowych, Polonia w Greater Toronto Area mimo wszystko wybiera tradycyjną drogę zakupu oferty turystycznej i w tym celu osobiście udaje się do biura podróży, gdzie dokonuje wszystkich formalności związanych z wyjazdem turystycznym. Zdaniem Katarzyny Czosnyki z Queen Syrena Travel, ich klienci w ten sposób mają pewność

dokonanej transakcji, mogą zapytać agenta turystycznego o wszystkie aspekty związane z samym wyjazdem, a dodatkowa opieka turystyczna przed wyjazdem i w trakcie jego trwania daje poczucie bezpieczeństwa związanego z procesem przygotowania do wyjazdu, jak i w jego trakcie.

Spośród oferty biur podróży działających w Greater Toronto Area bardzo popularne i często wykupowane przez Polonię są jednodniowe lub dwudniowe wycieczki. Wyjazdy te umożliwiają poznanie miast, bliższych i tych dalszych, jak Quebec, Montreal, Ottawa, a także miast w USA, np. Nowego Yorku czy Chicago. Oferta takich wyjazdów jest bogata i nie różni się zbyt programami pomiędzy różnymi organizatorami. Jednodniowe wyjazdy są idealnym sposobem aktywnego spędzenia czasu wolnego bez konieczności dłuższego urlopu, dlatego ich program nie jest zbyt przeładowane atrakcjami. Wśród wyjazdów dłuższych, trwających ponad 5 dni, można wyróżnić kilka wiodących kierunków, w zależności również od poszukiwanej formy wypoczynku – wycieczki objazdowej lub ciągłego pobytu, którego głównym celem jest relaks i wypoczynek. Jeśli chodzi o wyjazdy długoterminowe, trwające tydzień lub dwa, są to głównie wyjazdy wypoczynkowe. Najczęściej wybieranymi przez kanadyjską Polonię kierunkami są Kuba, Meksyk i Karaiby (Dominikana). Najczęściej wybieranymi miejscowościami podczas wypoczynku są Punta Cana na Dominikanie oraz Riviera Maya i Cancun w Meksyku. Najpopularniejszymi miejscowościami wypoczynkowymi wśród Polonii z Greater Toronto Area na Kubie są: Varadero, Santa Maria, San Antonio oraz Matanzas. Taki wybór destynacji turystycznej spowodowany jest dużą ofertą hoteli na wyspie, możliwością szybkiej podróży (samolot z Toronto do Hawany leci ok. 3,5 godz.), pewną, słoneczną pogodą oraz – co szczególnie podkreślają i co doceniają podróżni z Greater Toronto Area – brakiem konieczności zmiany strefy czasowej (tzw. podróżowanie po południku) i adaptacji fizjologicznej, co jest konieczne w przypadku podróży chociażby do Europy. Kuba wybierana jest często przez podróżnych z Kanady również dlatego, że tygodniowy pobyt wypoczynkowy na tej wyspie, w hotelu średniej klasy kosztuje ok. 800–1000 CAD. To wydatek, na który większa liczba osób mających stałą pracę w Kanadzie, śmiało może sobie pozwolić. Za podobny komfort wypoczynku na Dominikanie trzeba zapłacić około 1200–1500 CAD, a w Meksyku – 1500–2000 CAD.

Działalność biura podróży Polimex Travel

Polimex Travel jest polonijną firmą działającą na rynku kanadyjskim od 1982 r. Biuro swoją siedzibę ma w kilku miejscach: w Brampton, Toronto, Scarborough oraz dwa oddziały w Mississauga. Polimex Travel to firma, której pracownicy dzięki swojej fachowości, doświadczeniu i wiedzy oferują klientom wachlarz usług na najwyższym poziomie. Biuro podróży zatrudnia fachowców nieustannie doskonalących się w wybranej dziedzinie przez kursy szkoleniowe, wyjazdy oraz szkolenia wewnątrz firmy. Biuro podróży specjalizuje się w wyjazdach grupowych i indywidualnych do Polski oraz do innych krajów europejskich. Specjalnością biura są również wycieczki autokarowe po Kanadzie i do USA, które z roku na rok przyciągają coraz szersze grono podróżujących. W tabeli 2 przedstawiono przykłady wyjazdów autokarowych, zorganizowanych w roku 2018 przez biuro podróży Polimex Travel.

Tabela 2. Przykłady autokarowych wycieczek organizowanych przez Polimex Travel w 2018 r.

Wycieczka	Data	Cena w CAD	Liczba uczestników
Ottawa	6–8 lipca 2018	619	65
Nowy York	20–23 lipca 2018	725	78
Nowy York	31 sierpnia–3 września 2018	725	64
Chicago	24–27 sierpnia 2018	769	68

Źródło: opracowanie własne

Jednym z najwcześniej wybieranych miast wśród klientów Polimex Travel jest Nowy York. Co roku biuro podróży organizuje kilkudniowe wycieczki do tego miasta, a popularność tej oferty nie zmienia się od kilku lat.

Polimex Travel specjalizuje się również w organizowaniu dalekich, egzotycznych podróży. Tabela 3 przedstawia wybrane, dalekie wycieczki organizowane przez to biuro, ich koszt oraz liczbę podróżnych w roku 2017 i 2018. Są to wycieczki organizowane z rocznym wyprzedzeniem, a większość klientów wybierających się w taką podróż to stali klienci firmy, którzy co roku podróżują z firmą Polimex Travel. Jak podkreśliła w wywiadzie pani Renata Puz, jedna z osób pracujących od lat w firmie, 80% klientów biura podróży Polimex Travel to stali, wierni od lat klienci opisywanego biura. Wśród polskich klientów biura na tego typu wyjazdy chętni są również przedstawiciele ukraińskiej czy czeskiej grupy narodowościowej, którzy stanowią ok. 25% z wszystkich obsługiwanych w biurze klientów.

Tabela 3. Wybrane wycieczki do egzotycznych krajów organizowane przez Polimex Travel w 2017 i 2018 r.

Wycieczka	Data wyjazdu	Cena w CAD	Liczba uczestników 2018/2019 r.
The Best of Peru	8–17 października 2018	2699	43
Magiczny Dubaj i Abu Dhabi	18–25 październik 2018, 9–16 lutego 2019	1990	96
Chiński Złoty Trójkąt	23 październik–3 listopada 2018	1799	160
Kolumbia w Pigulce	2–9 lutego 2018	3599	24
Maroko Cesarskie Miasta	28 marca–6 kwietnia 2018	2299	37
Egzotyczna Tajlandia	23 lutego–7 marca 2018 9–21 marca 2018	2699	73
Skarby Indii	8 lutego–18 lutego 2018	2199	59
Bali	18–26 lutego 2018	2399	34

Źródło: opracowanie własne

Wśród egzotycznych wypraw na szczególną uwagę zasługuje wzrost zainteresowania Chinami. Biuro podróży ma w swojej ofercie wycieczkę pt.: „Chiński Złoty Trójkąt”, z której oferty w roku 2017 skorzystało 89 uczestników, a w roku 2018 było to już 160 osób. Na uwagę zasługują również takie kierunki, jak Dubaj czy Tajlandia. W roku 2017

biuro nie wysłało do tych krajów żadnego podróżnego, podczas gdy rok później takich osób było już odpowiednio: dla Tajlandii 73 osoby, a dla Dubaju 96 osób.

Biuro podróży Polimex Travel specjalizuje się również w organizacji pielgrzymek po świecie. Tabela 4 przedstawia wybrane pielgrzymki organizowane przez biuro, ich datę w 2018 r. oraz liczbę uczestników wyjazdu w 2017 oraz 2018 r.

Tabela 4. Wybrane pielgrzymki organizowane przez Polimex Travel

Pielgrzymka	Data pielgrzymki w 2018 r.	Cena w CAD	Liczba uczestników w 2017 r.	Liczba uczestników w 2018 r.
Pielgrzymka do Sanktuarium Matki Boskiej z Guadalupe (wraz z oo. oblatami z Parafii pw. św. M. Kolbe w Mississauga)	9–14 grudnia 2018	1645	85	105
Pielgrzymka do Ziemi Świętej i Jordanii (wraz z oo. oblatami z Parafii pw. św. M. Kolbe w Mississauga)	30 kwietnia–10 maja 2018	3990	35	54

Źródło: opracowanie własne

Każdego roku bardzo popularna jest pielgrzymka do Sanktuarium Matki Boskiej z Guadalupe w Meksyku, która organizowana jest wraz z ojcami oblatami z Parafii pw. św. M. Kolbe w Mississauga, będącej największą polską parafią działającą poza granicami Polski. Duża grupa uczestników tej pielgrzymki to stali parafianie tego kościoła, dla których często główną motywacją wyjazdu na pielgrzymkę jest fakt, że jadą oni ze swoimi księżmi z parafii. Również pielgrzymka do Ziemi Świętej, do Izraela, pomimo wysokich kosztów podróży, co roku znajduje klientów i jest regularnie organizowana.

Biuro podróży Polimex Travel jest obecnie jedynym w całości polskim biurem podróży działającym w Greater Toronto Area. Oznacza to, że udziały w tej firmie w 100% należą do Polaków. W przypadku innych biur podróży istnieją współwłaściciele, którzy mają inne pochodzenia niż polskie, a ich udziały w polskich biurach podróży stanowią ok. 30–40% wszystkich udziałów w firmie. Dlatego też Polimex Travel co roku z dużymi sukcesami i wiernymi klientami przygotowuje mnóstwo ofert związanych z możliwością wyjazdu do Polski i poznaniem polskiej kultury oraz polskich, flagowych turystycznych miejsc. Tabela 5 przedstawia wybrane wycieczki do Polski organizowane przez Polimex Travel.

Tabela 5. Wybrane wycieczki do Polski organizowane przez Polimex Travel

Wycieczka	Trasa wycieczki	Cena w CAD	Liczba dni	Daty wyjazdów w 2018 r.
Magic od Poland	Warszawa – Częstochowa – Zakopane – Oświęcim – Wieliczka – Kraków	2049	7 dni	11 maj 1, 15 czerwca 6, 20 lipca 10, 24 sierpnia 7, 21 września 5 października

Treasures of Poland	Warszawa – Częstochowa – Zakopane – Kraków – Oświęcim – Wieliczka – Łowicz – Toruń – Gdynia – Gdańsk – Sopot – Warszawa	3299	11 dni	11 maja 1, 15 czerwca 6, 20 lipca 10, 24 sierpnia 7, 21 września 5 października
Many Faces od Poland	Warszawa – Częstochowa – Oświęcim – Kraków – Wieliczka – Zakopane – Wadowice – Wrocław – Rydzyna – Poznań – Toruń – Gdynia – Gdańsk – Sopot – Malbork – Olsztyn – Łowicz – Warszawa	3899	14 dni	13 lipca 7 sierpnia
Southern Adventures	Warszawa – Częstochowa – Zakopane – Kraków – Oświęcim – Wadowice – Wieliczka – Łowicz – Warszawa	2799	9 dni	18 maja 6 czerwca 13 lipca 17 sierpnia 7 września

Źródło: opracowanie własne

Oferta jest bardzo zróżnicowana. Dostępne są różne programy, liczba oferowanych dni w podróży oraz zapłata za usługę. Najbardziej popularnymi miesiącami, kiedy Polonia udaje się do miejsc swoich przodków, są maj, czerwiec, lipiec, sierpień oraz wrzesień.

Queen Syrena Travel – turystyka pielgrzymkowa

Innym godnym uwagi biurem podróży działającym w Greater Toronto Area jest Queen Syrena Travel. To biuro podróży, poza regularną ofertą wyjazdów do Polski, na Karaiby, Kubę czy do Meksyku, specjalizuje się w turystyce pielgrzymkowej. Swoją działalność prowadzi od 1989 r., a siedzibę ma w dwóch miejscach w Mississauga. W dziale obsługi klienta pracuje na stałe osiem Polek, a w dziale księgowości pracują trzy osoby. Wśród zatrudnionych osób znajduje się też Ukrainka, która obsługuje klientów głównie z Ukrainy. Jak podkreśla Agnieszka Januszkiewicz, jedna z osób pracujących w Queen Syrena Travel, wśród obsługiwanych klientów poza Polakami coraz częściej pojawiają się klienci z Ukrainy, Czech, Słowacji czy Rosji, co jeszcze kilka lat temu należało do wielkiej rzadkości. Tabela 6 przedstawia wybrane pielgrzymki po świecie organizowane przez opisywane biuro podróży, miejsca, które są odwiedzane podczas pielgrzymki, cenę w dolarach kanadyjskich, długość trwania wyjazdu oraz dostępne daty wyjazdowe pielgrzymek, które były w katalogowej ofercie biura na rok 2018. Z informacji uzyskanych podczas wywiadu z pracownikami biura wynika, że Queen Syrena Travel rocznie wysyła ok. 350 osób na różne pielgrzymki, podczas gdy w systemie danych personalnych widnieje baza ok. 3000 osób, którzy choć raz skorzystali z usług tego biura podróży.

Biuro podróży organizuje pielgrzymki o różnej długości trwania, od 7 do nawet 15 dni. Koszt takiego pielgrzymowania jest zróżnicowany i zależy przede wszystkim od miejsca, terminu oraz czasu trwania. Za pielgrzymkę do Guadalupe, trwającą 7 dni, trzeba zapłacić 2199 CAD, a za piętnastodniową pielgrzymkę do Włoch, Szwajcarii, Francji, Belgii, Niemiec i Holandii czy za pielgrzymkę do Czech, Polski, Austrii, Słowenii i Włoch trzeba już wydać ok. 4500 CAD i być przygotowanym na dwutygodniową podróż. Biuro

Tabela 6. Wybrane pielgrzymki organizowane przez Queen Syrena Travel

Pielgrzymka	Odwiedzane miejsca	Cena w CAD	Liczba dni	Dostępne daty pielgrzymki w 2018 r.
Pielgrzymka do Lourdes i Ziemi Świętej	Lourdes, Tel Awiw, Cezarea, Galilea, Kafarnau, Nazaret, Kana, Jerycho, Hajfa, En Karem, Morze Martwe, Betlejem, Jerozolima	3769	11 dni	12–22 października
Pielgrzymka do Czech, Polski, Austrii, Słowenii i Włoch	Praga, Kraków, Wadowice, Auschwitz, Łagiewniki, Wiedeń, Lublana, Wenecja, Siena, Asyż, Rzym, Watykan	4490	15 dni	12–26 października
Pielgrzymka do Czech, Polski, Austrii, Słowenii i Włoch	Praga, Kraków, Wadowice, Auschwitz, Łagiewniki, Wiedeń, Lublana, Wenecja	3890	11 dni	12–22 października
Pielgrzymka do Włoch	Wenecja, Siena, Asyż, Rzym, Watyka	3190	7 dni	20–26 października
Pielgrzymka do Ziemi Świętej i Jordanii	Tel Awiw, Cezarea, Galilea, Kafarnau, Nasaret, Kana, Jerycho, Hajfa, En Karem, Morze Martwe, Betlejem, Jerozolima, Petra	3890	11 dni	19–29 października
Pielgrzymka do Ziemi Świętej (Izrael)	Tel Awiw, Cezarea, Galilea, Kafarnau, Nasaret, Kana, Jerycho, Hajfa, En Karem, Morze Martwe, Betlejem, Jerozolima	3050	9 dni	30 października–7 listopada
Pielgrzymka do Ziemi Świętej i Jordanii	Tel Awiw, Cezarea, Galilea, Kafarnau, Nasaret, Kana, Jerycho, Hajfa, En Karem, Morze Martwe, Betlejem i Jerozolima, góra Nebo, Petra	3890	12 dni	30 października–10 listopada
Pielgrzymka do Ziemi Świętej	Cezarea, Tabgha, Nazaret, Kana, góra Tabor, Góra Błogosławieństw, rzeka Jordan, Hajfa, Akka, Qumrān, Jerycho, Betlejem, Góra Oliwna, Jerozolima, Masada, Morze Martwe	3570	11 dni	9–19 listopada
Pielgrzymka do Meksyku	miasto Meksyk, Bazylika Matki Bożej z Guadalupe, Chapultepec, Puebla, Tlaxcala, Taxco	2199	7 dni	11–17 listopada
Pielgrzymka do Ekwadoru	Meksyk, Quito, Ekwador, El Teleferico, Mitad del Mundo, El Carchi, Lago San Pablo, Otavalo, El Quinche, Banos, Riobamba, Biblian, Cuenca, Loja, El Cisne	4299	14 dni	2–15 maja
Pielgrzymka do Medjugorje	Medjugorje, Apparition Hill, Góra Krzyża, Dubrownik	2266	9 dni	30 sierpnia–7 września
Pielgrzymka do Portugalii, Hiszpanii i Francji	Lizbona, Santarém, Fatima, Salamanca, Valinhos, Aljustrel, Nazaré, Obidos, Coimbr, Braga, Sanktuarium Bom Jesus do Monte, Santiago de Compostela, the Sanktuarium św. Stanisława Ignacego Loyoli, Lourdes	2890	10 dni	27 września–6 października

Pielgrzymka do Włoch, Szwajcarii, Francji, Belgii, Niemiec, Holandii	Rzym, Assisi, Siena, Florencja, Bologna, Milan, Lucerna, Strasburg, Riems, Paryż, Banneux, Akwizgran, Kolonia, Amsterdam	4490	15 dni	13–27 maja
Pielgrzymka do Szkocji i Irlandii	Edynburg, Perth, Glasgow, Belfast, Knock, Galway, Klify Moheru, Killarney, Pierścień Kerry, Dublin	4190	13 dni	23 sierpnia–5 września
Pielgrzymka do Grecji i Włoch	Ateny, Korynt, Termopile, Saloniki, Filippi, Meteory, Delfy, Asyż, Lanciano, San Giovanni Rotondo, Monte Casino, Rzym	4299	15 dni	26 sierpnia–10 września

Źródło: opracowanie własne

podróży nie wysła swoich pielgrzymów tylko do Europy (do Czech, Polski, Austrii, Słowenii, Włoch, Hiszpanii, Portugalii, Grecji, Francji, Bośni i Hercegowiny, Irlandii, Szkocji czy Niemiec), ale także do Jordanii, Izraela, Meksyku czy Ekwadoru.

Organizator obozów i kolonii – Camp Delfin

Opisując biura podróży działająca w Greater Toronto Area, zwrócono również uwagę na działających na tym terenie organizatorów obozów i kolonii dla dzieci i młodzieży polskiego pochodzenia. Jednym z takich biur podróży jest Camp Delfin. Biuro działa od 25 lat i organizuje kolonie sportowe oraz spływy kajakowe dla dzieci i młodzieży w wieku 6–17 lat. Organizatorami są Tamara i Wiesław Ciejkowie, którzy są absolwentami AWF w Poznaniu, trenerami pływania i lekkiej atletyki, ratownikami Life Saving Society Canada – NLS, Red Cross & CPR, Instr. YMCA – Canada. W tabeli 7 przedstawiono daty turnusów kolonijnych, które odbyły się w 2018 r., konieczny minimalny wiek uczestnika kolonii oraz cenę za jeden turnus.

Tabela 7. Wybrane turnusy kolonijne organizowane przez Camp Delfin

Sesja	Data w 2018 r.	Rok urodzenia uczestnika	Opłata
I	1–7 lipca	2001–2013	580 + 75 HST = \$655
II	8–14 lipca	2001–2013	670 + 87 HST = \$757
III	15–21 lipca	2001–2013	700 + 91 HST = \$791
IV	5–11 sierpnia	2001–2013	660 + 85 HST = \$745
V	12–18 sierpnia	2001–2009	660 + 85 HST = \$745

Źródło: opracowanie własne

Kolonie mają dwa turnusy dziesięciodniowe i trzy turnusy siedmiodniowe. Organizowane są one w ośrodku wypoczynkowym przy Pigeon Lake, 50 km od Peterborough. Kolonie Delfin to typowo polskie kolonie – podczas wyjazdu uczestnicy rozmawiają w języku polskim, co jest dobrym atutem zwłaszcza, jeśli uczestnik kolonii nie urodził się w Polsce, jego pierwszym językiem nie jest język polski, a rodzice dbają o polską edukację dziecka. Na obozie jest tylko 50 uczestników podczas turnusu, a więc wszyscy się znają i jest im zapewnione bezpieczeństwo.

Wnioski końcowe

Kanada plasuje się w czołówce krajów najczęściej odwiedzanych przez turystów zagranicznych. Notuje rocznie ponad 22 mln przyjazdów turystów zagranicznych, którzy zostawiają w tym kraju coraz więcej pieniędzy. W 2015 r. zagraniczni turyści zasilili gospodarkę Kanady o 19,6 mld dolarów. Ogólna liczba wyjazdów Kanadyjczyków w 2016 r. to 261,4 mln, z czego najwięcej stanowiły podróże krajowe. Na podróże krajowe Kanadyjczycy wydali najwięcej pieniędzy – w 2014 r. było to 29 700 mln dolarów.

Kanada znajduje się w czołówce światowej krajów o największych dochodach z turystyki zagranicznej i notuje bardzo dużo przyjazdów turystów spoza granic swojego kraju. W obu tych kategoriach plasuje się na 12 miejscu w światowym rankingu, natomiast 8 miejsce należy się Kanadzie pod względem wydatków turystów na wyjazdy zagraniczne.

W roku 2017 do Polski przyjechało ok. 90 tys. Kanadyjczyków. Najczęściej odwiedzali oni Polskę w miesiącach sezonu letniego. Najwięcej turystów z Kanady zanotowano w lipcu – było ich aż 12,7 tys., co stanowi 16,3% ogółu Kanadyjczyków, którzy odwiedzili Polskę w roku 2017. Turyści z Kanady przyjeżdżali do Polski głównie w celu uprawiania turystyki sentymentalnej i poznawczej. Stosunkowo dużo, bo ok. 19% turystów, deklaruowało przyjazd do Polski w celu odwiedzin krewnych bądź znajomych. Zapewne tę grupę stanowią Polacy, którzy mają poza polskim obywatelstwem także obywatelstwo kanadyjskie i widnieją we wszystkich turystycznych spisach jako „Kanadyjczyk”. Odwiedziny rodziny i krewnych, czyli tzw. turystyka sentymentalna, odgrywają wśród Polonii kanadyjskiej szczególną rolę. Jak wynika z przeprowadzonych badań oraz co podkreślają pracownice polskich biur podróży, kupno biletu lotniczego do Polki za pośrednictwem polskich biur podróży w Greater Toronto Area stanowi znaczny udział wszystkich sprzedanych usług w każdym opisanym w artykule biurze. Jak powiedziała w przeprowadzonym wywiadzie Grażyna Pochron z Piast Travel Inc, sprzedaż biletów lotniczych do Polski odbywa się systematycznie przez cały rok, a ich liczba w skali roku wynosi kilkaset sztuk. Są to stali klienci, którzy w celach sentymentalnych podróżują do Polski zazwyczaj co dwa lata.

Kanada jest jednym z największych na świecie rynków generujących ruch turystyczny, a działalność polskich biur podróży w Greater Toronto Area jest jednym z motorów napędzających rozwój turystyki i to nie tylko na terenie Kanady. Z przeprowadzonych badań wynika, że działalność polskich biur podróży na kanadyjskim rynku odgrywa ogromną rolę w ogólnym sektorze turystycznym w Kanadzie. Działające polskie biura podróży na kanadyjskim rynku dają pracę wielu osobom, a mieszkającej tam Polonii dają komfort w sprzedaży produktów turystycznych w postaci wyjazdów oraz wszelkie bezpieczeństwo związane z formalnościami dokonywanymi przed wyprawą oraz opiekę podczas trwania samego wyjazdu.

Literatura

References

- Alejziak, W. (2008). *Metodologia badań w turystyce*. W: R. Winiarski (red.), *Turystyka w naukach humanistycznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 140–164.
- Alejziak, W. (2005). *Aktualny stan i perspektywy rozwoju badań naukowych nad turystyką*. W: R. Winiarski, W. Alejziak (red.), *Turystyka w badaniach naukowych*. Kraków: AWF, Rzeszów: WSIZ, 275–299.

- Anisef, P., Lanphier, M. (2003). *The World in the City*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
- City of Toronto: *Toronto Facts, Toronto's racial diversity Ethnocultural Portrait of Canada*, Census 2001 (2019, 20 stycznia). Pozyskano z: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/catalogue/97F0010X>
- Cook, S., Perry, T., Ward, G. (2001). *USA – część zachodnia, praktyczny przewodnik*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo Pascal.
- Fish, S. (1997). Boutique multiculturalism or why liberals are incapable of thinking about hate speech. *Critical Inquiry*, 23(2).
- Hays, D. (2003; 2018, 19 listopada). Wielokulturowość w Kanadzie. *Gazeta Uniwersytecka UŚ*, 7(107). Pozyskano z: <http://gazeta.us.edu.pl/node/216721>
- Jasiński, M., Kowalski, M. (2007). Fałszywa sprzeczność: metodologia jakościowa czy ilościowa?. W: A. Haber (red.), *Ewaluacja ex post. Teoria i praktyka badawcza*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 97–114
- Kijewska-Trembecka, M. (2013). *Współczesne wieloetniczne społeczeństwo Kanady*. W: M. Gabryś, M. Kijewska-Trembecka, R. Rybkowski, T. Soroka (red.), *Kanada na przełomie XX i XXI wieku. Polityka, społeczeństwo, edukacja*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Marczuk-Karbownik, M. (2016). *Stosunki polsko-kanadyjskie – problemy i wyzwania w XXI wieku*. W: M. Pietrasiak, M. Stelmach, K. Żakowski (red.), *Polityka zagraniczna Polski 25 lat doświadczeń*. Uniwersytet Łódzki, 161–180.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych. https://astana.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/polsnia/definicje_pojecia/ (2016). *Definicje, pojęcia dotyczące spraw polonijnych*.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (2015). *Rządowy program współpracy z Polską i Polakami za granicą w latach 2015–2020*. Pozyskano z: <http://www.iz.poznan.pl/en/file/download,22,de7f2be-1509373c68e28f63156d77dc6/1268-Nowy-Program-Rzadowy.pdf>
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Departament Konsularny (2014; 2018, 27 grudnia). *Raport polskiej służby konsularnej za 2013 rok*. Pozyskano z: https://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/raporty_konsularne/raport_konsularny_2013.
- Mamzer, H. (2003). *Tożsamość w podróży. Wielokulturowość a kształtowanie tożsamości jednostki*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Reczyńska, A. (2014). *Polska emigracja do Kanady w drugiej połowie XX w. i jej wpływ na przemiany polskiej grupy etnicznej w tym kraju*. W: A. Branach-Kallas (red.), *Niuanse wyobcowania. Diaspora i tematyka polska w Kanadzie*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 15–36.
- Reczyńska, A. (2010). *Historyczne uwarunkowania kultury kanadyjskiej*. W: E. Sojka, M. Buchholtz (red.), *Państwo – naród – tożsamość w dyskursach kulturowych Kanady*. Kraków: Universitas, 17–40.
- Reczyńska, A. (2006). *Przemiany w społeczności polonijnej w Kanadzie pod koniec XX wieku*. W: G. Babiński, H. Chałupczak (red.), *Diaspora polska w procesach globalizacji. Stan i perspektywy badań*. Kraków: Grell, 161–175.
- Reczyńska, A. (2001). *Polska diaspora w Kanadzie*. W: A. Walaszek (red.), *Polska diaspora*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 30–50.
- Reczyńska, A., Soroka, T. (2013). Polska emigracja do Kanady na przełomie wieków XX i XXI w kontekście kanadyjskiej polityki imigracyjnej. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 3, 5–18.
- Statistics Canada (2017; 2018, 23 grudnia). *Census of Population*, <http://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2011/dppd/prof/details/page.cfm?Lang = E&Geo1 = PR&Code1 = 01&Geo2 = PR&Code2 = 01&Data = Count&SearchText = canada&SearchType = Begin s&SearchPR = 01&B1 = All&Custom = &TABID = 1>
- Statistics Canada (2006a). *Immigration in Canada: A Portrait of the Foreign-born Population: Census 2006: Findings* (2019, 14 stycznia). Pozyskano z: <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2006/as-sa/97-557/index-eng.cfm>

Statistics Canada (2006b; 2019, 3 stycznia). *Census, Ethnic Origins*. Pozyskano z: <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2006/rt-td/eth-eng.cfm>

Statistics Canada (2019, 12 stycznia). *2001 Census*. Pozyskano z: <http://www12.statcan.ca/english/census01/home/index.cfm>

Ziółkowska-Weiss. K. (2016). Znaczenie działalności polskich biur podróży w Chicago. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, X, 66–82.

Kamila Ziółkowska-Weiss, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych. Autorka studiowała prawo oraz kulturoznawstwo z historią sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest również absolwentką geografii z podstawami przedsiębiorczości ukończonej na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Ukończyła podyplomowe studia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie na kierunku zarządzanie turystyką międzynarodową. W 2015 r. z wyróżnieniem obroniła pracę doktorską, uzyskując tym samym tytuł doktora nauk o Ziemi. Od 2012 r. pracuje w Zakładzie Turystyki i Badań Regionalnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, gdzie prowadzi m.in. zajęcia z turystyki w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Jest czynnym pilotem wycieczek oraz autorką kilkudziesięciu publikacji naukowych. Jej główne zainteresowania naukowe to Polonia w Ameryce Północnej i Południowej, turystyka kulturowa oraz mniejszości narodowe w Polsce.

Kamila Ziółkowska-Weiss, PhD, graduate of Culture Studies and of Law at the Jagiellonian University and of Geography at the Pedagogical University of Krakow. She has graduated from post-graduate studies in international tourism management at the Cracow University of Economics. Since 2012 she has been a research worker, acting as an assistant in the Department of Tourism and Regional Studies of the Pedagogical University of Krakow. An active tourist guide. An author of several academic publications. Her main academic interests include cultural tourism, ethnic groups in Małopolska and Polish minority in North and South America.

ORCID: 0000-0001-6575-5314

Adres/Address:

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej
Instytut Geografii
Katedra Turystyki i Badań Regionalnych
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków, Polska
e-mail: kamilazw@up.krakow.pl